

25 éves a Magyar Hadtudományi Társaság

DOI 10.17047/HADTUD.2015.25.3-4.3

„Azé a győzelem, akié a nagyobb hadi mesterség.”

Zrínyi Miklós

A hadtudomány művelői körében már a '80-as évek elején felmerült a gondolat, hogy szükség lenne egy tudományos igényű, vitákat is lehetővé tevő, állandó tagsággal, programmal rendelkező, de mégis nyilvános, a magyar hagyományoknak megfelelő fórumra. Ez az igény vált valóra a Hadtudományi Klub keretében, amelyet a 19. század reformkor eszméjével azonosuló katonai teoretikusról, a Magyar Tudományos Akadémia egykori tagjáról, *Kiss Károly* honvéd ezredesről neveztek el.

Ekkortájt a változó társadalmi és nemzetközi hatásoknak a hadtudományt, hadügyet, biztonságpolitikát érintő vizsgálatai – így főként a biztonsági és együttműködési folyamat, az enyhülés eredményei, a leszerelés kérdései – kerültek előtérbe. A Klub olyan témákat tűzött napirendre, mint a doktrínák változásai, a hadi- és katonai gazdálkodás, az európai biztonság- és bizalom erősítés kérdéskörei, a hadtudomány, a tudományos továbbképzés és együttműködés, az ország védelempolitikájának, az egyes hadtörténeti kutatásoknak a helyzete.

A klubtagság körében az 1980-as évek végén mindinkább igény mutatkozott egy olyan tudományos társaság létrehozására, amely alkalmas lehetne arra, hogy – miközben megőrzi strukturális függetlenségét –, hivatalos szervként összefogja és segítse a hadtudósok tevékenységét, előmozdítsa a hadtudomány iránt érdeklődők tevékenységének összehangolását, segítse a tudományos fokozatok megszerzését. Ennek nyomán hívták össze a kezdeményezők a hadtudományi fokozatot szerzett, a hadtudomány művelését aktívan végző mintegy másfél száz tiszt és tábornok közgyűlését, akik 1990. október 13-án megalakították a Magyar Hadtudományi Társaságot (MHTT). Döntésük a társaság megalapítására egy olyan intézményt eredményezett, mely lehetővé tette a hadtudomány új, szabadabb, kreatívabb és konvenciómentes művelését. A Társaság gerincét tizenhárom szakosztály és 4–5 tagozat jelentette, amelyekhez rövidesen újabb szervezeti egységek is csatlakoztak.

Ennek egyik letéteményese volt a rendszerváltás idején a Tudománypolitikai Bizottság, amelynek a fő törekvése az volt, hogy a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) egyes kutatócsoportjai közötti együttműködést fokozza és – erősítve az interdiszciplináris jelleget – szorgalmazza a katonai szakemberek, minősített kutatók, oktatók beválasztását az MTA bizottságaiba.

*

Mit jelent 25 év a tudományban? – tesszük fel a kérdést, amikor értékeljük az MHTT megalakulása óta eltelt időszakot. Mit jelentett a honvédelem, a vezérkar és nem utolsósorban saját tagsága számára? A Magyar Honvédség számára ez az önkéntes társadalmi szerveződés hűséges társ volt az elmúlt negyedévszázad alatt, amellyel együtt tett meg hatalmas utat, és amely munkájával mindig segítette a honvédség átalakításának bonyolult folyamatát. Fórumot biztosított arra, hogy a felmerült kérdéseket – kilépve a hierarchiából, a szigorú alá- és fölérendeltségi rendből – nyíltan meg lehessen vitatni; hogy szokatlan és kreatív ötletek is felszínre kerüljenek, nyilvánosságot kapjanak, és ha arra érdemesnek találtattak, akkor az MH felkarolja.

A továbbiakban is szükség van a nyílt eszmecserére, a dilemmák őszinte feltárására és a döntéshozókkal való megismertetésére. A döntéseknél ugyanis nemcsak az információhiány, hanem a félreértett ismeretek is hibához vezetnek. Ezért is szükséges a valóság több irányú feltárása és ismerete. Az MHTT küldetése, hogy véleményét megfogalmazva bemutassa a honvédség felső vezetésének a tudomány szempontjaival azokat a folyamatokat, jelenségeket, amelyeket az apparátus sajátos helyzete miatt nem tud feltárni.

A Társaság összefogja a hadtudomány iránt érdeklődő, a hadtudományt gyarapítani kívánó, a fejlődéséért tenni akaró szakembereket, a hadtudomány művelőit; nyilvánosságot biztosít írásbeli és szóbeli megnyilvánulásaiknak; szervezi a tudományos életet; kapcsolatteremtésre ad lehetőséget a szakterületeken belül és biztosítja az ismeretséget más szakterületekkel, tudományterületekkel is. Az együttműködés a tagságon belül nem pusztán hobby, hanem a közösség számára is az értékes önmegvalósítás fontos állomása.

A Társaság minden évben három nivós díjjal: az életmű díjjal, a Tanárky Sándor díjjal és a Korponay János díjjal jutalmazza a hadtudomány legkiemelkedőbb művelőit. A díjak nemcsak a kiemelkedő teljesítményt nyújtó kutatóknak jelentenek elismerést, de egyben a jövő generáció számára is példát és perspektívát mutatnak.

Más kutató- és szakmai műhelyek számára az MHTT megteremtette a különféle tudományágak közötti együttműködés lehetőségeit. A Társaság pályázati kiírásai nyitva állnak valamennyi egyetem és kutatóműhely munkatársai számára és a szakma elismert művelői mellett más tudományterületekről érkezett kutatók számára is lehetőséget adnak gondolataik publikálására. A szinte minden évben kiírt pályázati felhívásokra összesen jóval több, mint száz pályamű érkezett be, köztük igen színvonalas munkák.

A jó együttműködés a Nemzeti Közszolgálati Egyetem doktori iskoláival példázza a törekvést a fiatalok bevonására, az utánpótlás biztosítására. Az MHTT tevékenysége átfogja a hadtudomány komplexen értelmezett teljes spektrumát, és a határterületek tudományágainak széles skáláját is, amit a szakosztályok sokszínűsége is tükröz.

A kezdeti 13 szakosztályt magában foglaló MHTT mára 20 szakosztály és két klub mellett két vidéki tagozattal is rendelkezik. Büszkék lehetünk a Társaság sokféleségére, mert ez is azt mutatja, hogy a hadtudomány integráló jellegű. Tudatosan kell törekedni a kapcsolatok erősítésére minden hasonló profilú, rendeltetésű, célkitűzésű társasággal és szakmai műhellyel.

*

Ugyancsak méltán lehetünk büszkék a ma már harmadik évtizedében járó Hadtudomány című folyóirat nyomtatott és elektronikus lapszámaiban leközlött ezernél több publikációra. De az MHTT megragad minden egyéb lehetőséget is, hogy az ismeretek ne csak papírizú publikációkban jelenjenek meg, hanem élő fórumokon és rendezvényeken is. A Társaság fennállása óta közel harminc központi rendezvényre és számtalan, a szakosztályok által szervezett szakmai fórumra és megbeszélésre került sor.

A hadtudomány megállapításainak a társadalom felé való közvetítésére igen jó módszernek kínálkozik a *Mindenki Hadtudománya* címmel indított előadássorozat, amely alkalmas arra, hogy a Társaságban kierelelt gondolatok elérjék a társadalom egyéb szegmenseit is. Meg kell találni a módját, hogy felkeltsük az érdeklődést az MHTT előadásai iránt a civil életben, célzottan a felsőoktatási hallgatók köreiben. Ők lesznek a jövő véleményformálói, tudósai vagy döntéshozói, így hadtudományi ismereteik színvonala egyáltalán nem lehet közömbös számunkra.

Már a rendszerváltozást követő első időszakban felvetődött egy egységes, a hadtudomány minden részletét átfogó lexikon megalkotásának szükségessége. Ez egyben lehetőséget teremtett arra, hogy az egyre önállóbbá váló magyar katonai gondolkodás fogalmi alapjait is megteremtse. A szívós munka eredményeként, alig két év alatt, 1995 nyarára háromezer példányban elkészült a kétkötetes Hadtudományi Lexikon. A mű ugyan szerényen lexikon néven jelent meg, de terjedelme és a címszavak kidolgozásának mélysége miatt bizvást állíthatjuk, hogy valójában nem lexikon, hanem enciklopédia. A közel 150 tagú szerkesztő, fordító, illetve szerzői közösség összesen 4700 címszót dolgozott fel, 1600 oldalon. A lexikont ért korai kritikák még nem értették meg azt, hogy a katonai biztonság ma már csak egyik szektora a biztonságnak és ezért a hadtudomány rengeteg szállal kötődik más szakterületekhez. A biztonság komplex kutatásában, a részterületek problémáinak feltárásában az MHTT és a szakosztályok sokat tettek, így a katonai biztonság problémáin kívül a politikai, a gazdasági, a környezeti stb. biztonság kérdései is tisztázódtak. Fontos és hiánypótló mű volt ez, amely 20 éve jelentett kiindulási pontot kutatóknak és tanulóknak, hogy eligazodjanak a hadtudomány területén. Valószínűleg még sokáig meg fogjuk találni a könyvtárak polcain, hallgatók és tisztek kezében, és számos alkalommal fognak még hivatkozni rá kutatók tudományos dolgozataikban. Éppen ezért fontos, hogy a MHTT felismerje a felelősséget, mely a jövő tudós generációjának felnevelésében reá hárul: nem elegendő a múlt eredményeit, a régi jól megszerezett ismereteket reprodukálni, leporolni és fényesíteni, hanem fel kell tárni a jövő kihívásait, új és gyakorlatba átültethető ismeretekre van szükség, amelyeket a szövetségesi feladatvállalásaink során képesek leszünk alkalmazni.

*

Nem tehetjük meg, hogy figyelmen kívül hagyjuk a nemzetközi hadtudományi tendenciákat és tapasztalatokat, mint ahogy azt sem, hogy olyan ismeretrendszer építsünk fel, mely nem alkalmazható többnemzeti, összhaderőnemi műveletek során. A honvédségben egyre erőteljesebben fogalmazódik meg az igény arra, hogy a közelmúlt háborúinak és a műveletek gyakorlati tapasztalatainak tudományos elemzésével közvetlenül hasznosítható eredményeket érjenek el, amelyeket hasznosítani lehet az oktatásban és a kiképzésben. A mi diszciplínánk – noha van markáns

elméleti része is – alapvetően gyakorlati tudomány, a harci tapasztalatokra alapozó hadi, hadügyi cselekvésnek vagy tevékenységnek az esszenciája.

A hadtudomány lényege először tapasztalatként jelentkezik, mely később követelmény, elv, törvényszerűség vagy törvény formáját öltve épült be a hadtudomány rendszerébe, ismeretanyagába, módszerei közé. Clausewitz szerint a hadtudományi elmélet „... mint némely növény, csak akkor hoz gyümölcsöt, ha nem túl hosszú a szára, éppen úgy a gyakorlati művészeteknél nem szabad az elmélet leveleit és virágait túl magasra növeszteni. Ügyeljünk, hogy közel maradjanak termőtalajukhoz, a tapasztalathoz!” Erre kérem én is a társaság tagjait: gyakorlatias katonatudósként keressék azokat a modern gyakorlati példákat és tapasztalatokat, melyekre jól hasznosítható elméletet lehet felépíteni. Kérem, hogy amikor hadtörténelmi példákat dolgoznak fel, ne nézzenek túl mélyen a múlt üveggömbjébe, ne hagyják magukat elcsábítani olyan kényelmes hadtörténelmi témák által, melyek relevanciája, hasznosíthatósága megkérdőjelezhető.

* * *

Végül, de nem utolsó sorban, beszélnünk kell a Társaság létezésének anyagi hátterét biztosító alapítványról. Minden társadalmi szervezetnek léte első pillanatától fogva kiadásai merülnek fel, amelyet a tagsága által fizetett hozzájárulásból (önkéntes adományok, tagdíj) általában nem tud fedezni. Függetlenül attól, milyen magasztos célokat szolgál a szervezet, anyagi segítségnyújtás nélkül megszűnik.

A kapott segítséget, bár hálásak érte, kellően méltatni alig-alig szokták. Ezért most megragadom a lehetőséget, hogy köszönetet mondjak a Honvédelmi Minisztériumnak és a Honvéd Vezérkar Hadtudományi Alapítványának, hogy biztosítja az anyagi bázisát az MHTT keretei között folyó hadtudományi kutatásnak, a hadtudományi irányultságú pályázatok díjainak, illetve a hadtudományi publikációknak. Mindez annak a felismerésnek az egyenes következménye, amelyet hadtudományi maxima formában jó másfél évszázaddal korábban a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István így fogalmazott meg: „Európában nemzeti függetlenséget hadi erő, haderőt hadtudományos műveltség nélkül még csak képzelni sem lehet.”

Orosz Zoltán